

AZ EURÓPAI KÖZÖSSÉGEK BIZOTTSÁGA

Brüsszel, 23.5.2005
COM(2005) 208 végleges

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK**

az európai világűr-politika alapjairól

{SEC(2005)664}

**A BIZOTTSÁG KÖZLEMÉNYE A TANÁCSNAK ÉS AZ EURÓPAI
PARLAMENTNEK**

az európai világűr-politika alapjairól

TARTALOMJEGYZÉK

BEVEZETÉS	3
1. STRATÉGIA.....	4
2. SZEREPKÖRÖK ÉS FELELŐSSÉGI KÖRÖK	6
2.1. Szerepkörök.....	6
2.2. Irányítás.....	8
3. PRIORITÁSOK ÉS KÖLTSÉGEK	8
3.1. Prioritások	8
3.2. Költségek.....	9
4. VÉGREHAJTÁS.....	9
4.1. Iparpolitika	9
4.2. Nemzetközi együttműködés	11
4.3. Eszközök	12
4.4. Az európai uniós programok igazgatása	13
4.5. Szabályozó és intézményi környezet	14

BEVEZETÉS

Az EK és az ESA között fennálló keretmegállapodásban meghatározott Úrtanács 2004. november 25-én az EU elnöksége és az Európai Űrügynökség (ESA) tanácsa elnökségének közös elnöklétével miniszteri szintű ülést tartott, és iránymutatásaiban¹ úgy határozott, hogy következő ülésén:

„megállapítja és meghatározza az európai űrprogram prioritásait és felbecsli a felmerülő költségeket;

meghatározza az EU, az ESA és a többi, az európai űrprogramban érdekelt fél szerepkörét és felelősségi körét, valamint a szükséges finanszírozási forrásokat;

meghatározza az európai űrprogram végrehajtásának iparpolitikai és finanszírozási alapelveit.”

Ez a közlemény az említett iránymutatásokra válaszol. A közleményt az EK-ESA közös titkárság készítette. A dokumentum a tagállamokkal a magas szintű világűr-politikai csoport keretében folytatott egyeztetésen alapul. 2005. április 5-én a dokumentum tartalmát az iparág képviselői is megvitatták. Végül, a közös titkárság azt tervezi, hogy a közleményben foglaltakat a 2005. június 7-ére tervezett második Úrtanács iránymutatásai alapján továbbfejleszti, és az európai világűr-politikára és a kapcsolódó programra vonatkozó konkrét javaslat formájában a harmadik Úrtanács elé terjeszti. A javaslat végső formájában figyelembe veszi az addig lefolytatandó nyílt konzultációs folyamat eredményeit is.

Az európai világűr-politika a következő alkotóelemekből áll: a célkitűzéseket megállapító stratégiából; a legfontosabb szereplőkhöz e célkitűzések elérése érdekében rendelt szerepkörökből és felelősségi körökből; az európai űrprogramból, amely megállapítja a legfontosabb szereplők prioritásait; továbbá a legfontosabb szereplők által meghatározott alapelvekből.

¹ 15000/04, II. melléklet, elfogadta az EU Versenyképességi Tanácsának 2624. ülése (15259/04, 11. bekezdés)

1. STRATÉGIA

A világgűrrel kapcsolatban végzett tevékenységek Európa építéséhez való hozzájárulásukat tekintve stratégiai fontosságúak. A világgűr az Unió szakpolitikáit, tagállamait és állampolgárait szolgáló eszköz: stratégiai hatású, tudományos szempontból előremutató, hozzájárul a tudásalapú gazdaság növekedéséhez, és biztonságpolitikai szempontból is hasznos.

Az EU egyre hangsúlyosabban világpolitikai tényezőnek számít. A bővítés nyomán tovább nőtt az EU stratégiai befolyása. Erre reagálni kell, ehhez igazodni kell, és létre kell hozni a szükséges eszközöket, köztük a világgűrre vonatkozó politikát.

A világgűrrel alkotott európai vízió és az ahhoz kapcsolódó prioritások meghatározása előfeltétele a további sikereknek. Nyilvánvaló módon meg kell fogalmazni az európai törekvéseket, mert ez szükséges ahhoz, hogy az egyes szereplők, kötődjenek akár a köz-, akár a magánszférához, latba vessék a prioritások valóra váltásához szükséges erőforrásait. A világgűrrel kapcsolatos tevékenységek nem egyszerűen ágazatokat átívelő politikát képeznek, mint például a kutatás és az innováció. Tárgyukörük számos közösségi politikát érint.

A világgűr kutatása és kiaknázása a gazdasági növekedés és a foglalkoztatás szempontjából stratégiai fontosságú iparág, ezért a növekedési és foglalkoztatási stratégia részét képezi. A világgűrbe telepített alkalmazások a gazdasági tevékenységhez és egyes létfontosságú kormányzati szolgáltatásokhoz adnak alapot, ezért jelentőségük túlmutat a kutatási környezeten. Hatékonyságuk függ attól, mennyire működnek összehangoltan a földi rendszerekkel mindkettő komparatív előnyének kiaknázása érdekében. Előnyeiket egész Európa élvezi. Az új alkalmazások piacát az innováció, különösen a kis- és középvállalkozásokban végzett innováció határozza meg.

A világgűrre alapozott tudomány és alkalmazások fontos szerepet játszanak az európai tudásalapú társadalom versenyképességének megerősítésében. Néhány, európai vezetéssel végrehajtott nagyszabású úrkutatási feladat sikeres megoldása az ESA-t és tagállamait, az európai tudományos közösséget, valamint a gyártási és a kiszolgáló ágazatot egyaránt vezető helyre emelte. A tudományos és az ipari úrkutatás erőteljes ösztönzője az új technológiai fejlesztéseknek, amelyek számos olyan további alkalmazás kifejlesztését is elősegítik, amelyek a társadalom és a környezet javát szolgálják. A világgűr az európai integráció értékes építőköve nem csupán a benne rejlő műszaki lehetőségek miatt, hanem azért is, mert globális kalandot és kihívást jelent Európa számára.

Az európai biztonságpolitika rohamosan fejlődik. Ebben a politikában alapvető szerepet játszik majd a világgűrbe telepített felderítési és reagálási képesség. A védelmi infrastruktúra és a belbiztonsági infrastruktúra és rendszerek közötti határvonalak egyre inkább elmosódnak, ezért tisztázni kell a közös felhasználásra vonatkozó igényeket. Az Európai Unió Tanácsa elismeri, hogy a világgűrbe telepített eszközök hozzájárulhatnak mind ahhoz, hogy az EU eredményesebb legyen a válságkezelésben, mind pedig ahhoz, hogy sikeresen felvegye a harcot más biztonságpolitikai fenyegetésekkel szemben. Ezért jóváhagyta azt az elképzelést,

hogy az EBVP kellően körülhatárolt és egyetértésben elfogadott követelményeit egyaránt meg kell jeleníteni a globális uniós világűr-politikában és az európai űrprogramban.²

Az Európai Uniónak a világűrbe telepített eszközök kifejlesztéséhez, rendszerbe állításához és üzemeltetéséhez garantált hozzáféréssel kell rendelkeznie a megfelelő képességekhez, amelyeket a független képességek, a stratégiai nemzetközi partneri együttműködések és a piaci folyamatok alkalmas elegye biztosít. A világűr-infrastruktúrába és szolgáltatásokba történő európai beruházások előnyei és hatásai érvényesülnek a szomszédos országokban, a fejlődő országokban és a nemzetközi partnerországokban is. Ezért a jövőben növekszik a világűr-politika nemzetközi dimenziója.

Napjainkban az európai vállalatok kulcsszerepet játszanak a műholdak gyártásának, pályára állításának és üzemeltetésének kereskedelmi világpiacán, Európa erőteljes technológiai alappal rendelkezik, és sikerült kialakítani a magas szintű tudományos tevékenységet is. Mindezt úgy, hogy a világűrre fordított közkiadások az USA hasonló kiadásainak mindössze hatodát teszik ki. Gondoskodni kell arról, hogy az európai űripar megfizethető költségek mellett megtartsa magas színvonalát.

Az „Űrtanács” 2004. novemberi első ülésén a tagállamok kifejezték abbéli óhajukat, hogy a világűr-politikában növekedjék az európai uniós dimenzió. Elismerték, hogy a világűrrel kapcsolatos tevékenységek számos területen hozzájárulhatnak az európai szakpolitikai célkitűzések eléréséhez,³ és a végrehajtást a meglévő európai képességekre: az Európai Űrügynökségre és a hasonló nemzeti intézményekre kell alapozni.

A világűrben rejlő tudományos, technológiai, ipari, valamint gazdasági és stratégiai lehetőségek teljes kihasználásához elengedhetetlen a hosszabb időre kiterjedő finanszírozás mellett tett elkötelezettség. A meglévő ESA- és nemzeti előirányzatok mellett az európai uniós finanszírozás alapvető fontosságú lesz. Figyelembe véve, hogy a világűrhez kapcsolódó tevékenységekre viszonylag korlátozott mértékben áll rendelkezésre közfinanszírozás például az Egyesült Államokkal összehasonlítva, alapvető fontosságú az erőforrások lehetőség szerinti leghatékonyabb és legelőnyösebb, értékteremtő felhasználása.

A világűrhez kapcsolódó tevékenységek terén az EU és a tagállamok közötti tényleges hatáskörmegosztásból az következik, hogy a fő európai közszereplők pénzügyi és nem pénzügyi hozzájárulását össze kell hangolni, és törekedni kell a komplementaritásra. Ez egyben azt is jelenti, hogy egyetértésre kell jutni a szerepkörökről és a felelősségi körökről, és valamennyi résztvevő számára növelni kell az átláthatóságot, azaz meg kell valósítani az erőforrások optimális tervezését és felhasználását. Az erőforrások látványosan hatékonyabb és eredményesebb felhasználása további köz- és magánbefektetést vonz, és multiplikátorhatást fejt ki.

² 11616/1/04 REV 1 tanácsi dokumentum, elfogadva 2004. novemberében (EU értesítő 2004. november, 1.6.16. szakasz)

³ Az Európai Unió Tanácsának (VERSENYPÉSSÉG) 2624. ülése (15259/04., 31. bekezdés)

Kíváncsi hogy, az egyes szereplők a vállalt szerepkörrel és felelősségi körrel összhangban kellő bátorsággal rendelkezzenek a prioritások meghatározására, amit a felhasználók igényei és elvárásai alapján kell megtenni. A programban kiemelt figyelem jut az alkalmazásoknak (a világűrbe telepített, a földi rendszerekkel integrált rendszerek kiaknázásának). Ez előkészíti a talajt ahhoz, hogy a felhasználók hozzájáruljanak a szükséges tőkebevonáshoz, és ezzel erősödjék az állami megrendelések piaca. Emellett az Európai Uniónak az európai világűr-politika részeként garantált képességekkel kell rendelkeznie a világűrbe telepített eszközök rendszerbe állításához és üzemeltetéséhez.

Az Európai Uniónak figyelembe kell vennie, hogy a potenciálisan rendelkezésére álló infrastruktúra jelentős része a tagállamok tulajdonában van, amelyek azt nem kívánják feltétlenül uniós szintű felhasználásra felkínálni, különösen a védelmi célú rendszerek esetén; hogy vannak olyan területek, amelyeket a jelenlegi tervek nem fednek le; valamint hogy még a meglévő és a tervezett műholdak esetén sem mindig összehangoltak az adatcserére szolgáló felületek. Az alkalmazások körében a legelőrehaladottabb stádiumban jelenleg a Galileo és a GMES (globális környezetvédelmi és biztonsági megfigyelés) projekt van. A világűr számos kulcsfontosságú uniós szakpolitikai területen, például a közlekedésben, a mezőgazdaságban, a környezetvédelemben, a biztonságpolitikában és az információs társadalomban egyre inkább kulcsfontosságú elemnek számít. Ezeket az alkalmazásokat az jellemzi, hogy a világűrbe telepített eszközöket földi összetevők egészítik ki, és jellemzően felületei szerepet töltenek be vagy kommunikációs hálózatokat vagy szolgáltatásokat támogatnak.

Az európai világűr-politika végrehajtása mellett a következőket kell megvalósítani:

- (a) egy ágazatspecifikus iparpolitikát, amely lehetővé teszi Európa számára, hogy gondoskodjék a szükséges ipari és kritikus technológiai erőforrásokról és hozzáértésről, és egyúttal a világviszonylatban versenyképes úriparról;
- (b) egy nemzetközi együttműködési politikát, amely megfelel mind az európai külkapcsolati politikák szélesebb geopolitikai célkitűzéseinek, beleértve a szomszédsági politikát is, mind pedig a világűrbe telepített rendszerek napi üzemeltetésének hatékonyságához fűződő érdeknek;
- (c) olyan eszközöket, amelyek lehetővé teszik a programok finanszírozását és gondoskodnak hatékony igazgatásukról.

2. SZEREPKÖRÖK ÉS FELELŐSSÉGI KÖRÖK

2.1. Szerepkörök

A feladatok világos és a komplementaritás követelményét is szem előtt tartó felosztása érdekében és a hatályos jogszabályi előírásokkal összhangban meg kell határozni az európai világűr-politikában érvényesülő szerepköröket és felelősségi köröket. A legfontosabb szereplők egymás szándékait is figyelembe véve meghatározták elsődleges szerepkörüket a közeljövőre nézve.

Az EU szerepköre a következő lesz:

- meghatározza a fő európai uniós célkitűzések és szakpolitikák, valamint az állampolgárok szolgálatában álló, világűrbe telepített rendszerek prioritásait és követelményeit;

- egyesíti az ezeket támogató politikai akaratot és felhasználói keresletet;
- gondoskodik az európai uniós szakpolitikákat támogató szolgáltatások folyamatos rendelkezésre állásáról az *upstream* kutatás finanszírozásával, szükség szerint szolgáltatások vásárlásával vagy a világűrbe telepített rendszerek rendszerbe állítási és üzemeltetési fázisának biztosításával, illetőleg a későbbiekben a felhasználói finanszírozás ösztönzésével;
- gondoskodik a világűrbe telepített rendszerek és a kapcsolódó földi és helyszíni rendszerek integrálásáról az európai uniós szakpolitikákat támogató, felhasználóvezérelt alkalmazott szolgáltatások kialakításának elősegítése során;
- az innovációt elősegítő, optimális szabályozási környezetet hoz létre;
- a nemzetközi együttműködés területén elősegíti az összehangolt európai álláspont kialakítását.

Az Európai Unió a világűrrel kapcsolatos tevékenységét a meglévő európai képességeken: az Európai Űrügynökségen, a nemzeti űrügynökségeken, az iparon stb. keresztül végzi. Az EU ösztönzi továbbá olyan, a világűrbe telepített rendszerek kiaknázását fokozó, innovatív szolgáltatások kifejlesztését, amelyek Európa egésze, az ipar és az állampolgárok javát szolgálják.

Tagállamai és együttműködő államai döntése alapján az ESA szerepköre a következő lesz:

- támogatja az űralkalmazási programok világűrhez kötődő szegmensére vonatkozó műszaki előírások kidolgozását, figyelembe véve különösen az európai uniós követelményeket;
- a világűrrel kapcsolatos technológiákat fejleszt és alkalmaz, különös tekintettel a világűrbe jutás, a tudomány és a kiaknázás szempontjából lényeges technológiákra;
- támogatja a világűrben, a világűrről és a világűrből folytatott magas szintű tudományos kutatást;
- tanácsadással szolgál az EU számára a világűrhez kötődő szegmens követelményeiről a szolgáltatások folyamatos rendelkezésre állásának biztosítása érdekében;
- nemzetközi együttműködést valósít meg az ESA égisze alatt folytatott programokban.

Az „Űrtanácsban” képviselt egyes tagállamok az európai világűr-politika keretei között, a szubszidiaritás elvének figyelembevételével meghatározzák a nemzeti szintű programok alapját, és – amennyiben ezek hozzájárulnak annak célkitűzései megvalósításához – javaslatot tesznek arra nézve, hogy ezek milyen szerepet játsszanak az átfogó európai űrprogramban.

Az EU és az ESA legtöbb tagállama EUMETSAT-tagságán keresztül ma is finanszírozza operatív meteorológiai, éghajlati és környezeti figyelőműholdak működését, és a többi EUMETSAT-tagállammal közösen megfontolhatja az operatív GMES-szolgáltatásokban esetlegesen betöltendő szerepkörét.

Az európai űrprogram a magánszférához tartozó érdekeltekre is tekintettel van. A program megvalósítása során a lehető legtöbb olyan termék és szolgáltatás kifejlesztésére kell

törekedni, amelyet a magánszféra szállít a kormányzati és a kereskedelmi megrendelőknek. Ahol csak lehetséges, meg kell fontolni különösen a kockázatmegosztó állami-magán partnerségek igénybevételének lehetőségét. A program létrehozása és időszakos felülvizsgálatai során valamennyi érdekelt féllel konzultációt kell folytatni.

2.2. Irányítás

Az EU-nak az európai világűr-politikára alapozva ösztönöznie kell a tudományos és a műszaki haladást, az ipar versenyképességét és az uniós szakpolitikák végrehajtását. A világűrhez kapcsolódó tevékenységek és a potenciálisan érintett európai uniós szakpolitikák szorosabb integrálása növeli mind a szakpolitikák, mind a világűr-politika hatékonyságát. A világűrhez kapcsolódó területeken Európában számos szereplő tevékenykedik. Gondoskodni kell arról, hogy tevékenységük jól kiegészítse egymást. Európának ezért optimalizálnia kell a világűrre vonatkozó irányítási forgatókönyvét.

Az egyes szereplők az érintett tevékenység szerint hálózatba szervezett európai műszaki kapacitásokra, ismertebb nevén a „központhálózatokra” fognak támaszkodni. Az ESA a programok hatékonyságának növelése érdekében összehangolja a világűrhez kapcsolódó köztulajdonú infrastruktúra szerkezetének átalakítására irányuló erőfeszítéseket. A közfinanszírozás korlátai megkövetelik a pénzügyi erőforrások konszolidációját.

3. PRIORITÁSOK ÉS KÖLTSÉGEK

3.1. Prioritások

Az európai űrprogram összeállítása során a legfontosabb szereplők megvitatják prioritásaikat, és a felelősségi körökre vonatkozó egyetértéssel összhangban, egymás javaslatainak figyelembevételével meghozzák a végső döntést. Ily módon a program több mindent valósíthat meg, mint amit összetevői egymagukban lehetővé tennének.

A prioritásokat két célkitűzés: a világűr kiaknázása és felderítése mentén kell meghatározni. A kiaknázást a felhasználók igényei határozzák meg, és ennek során a világűr eszközként szolgál a politikai célkitűzések megvalósításához. A felderítést a világűrre vonatkozó célkitűzések alakítják, benne a világűr mint felfedezendő hely jelenik meg, és kiterjed többek között az alapvető eszközök kifejlesztésére és a tudományos ismeretek bővítésére. Az alábbiakban körülírt prioritásokat részletesebben a B. melléklet ismerteti.

Mivel az Európai Unió érdeklődését elsősorban az határozza meg, hogy a világűr milyen mértékben képes hozzájárulni az uniós szakpolitikák végrehajtásához, a tevékenység az alkalmazásokra összpontosít. A közösségi politikák végrehajtásához kapcsolódó igények már ma is jelentős mennyiségben határoznak meg olyan tevékenységeket, amelyek a világűrhez kapcsolódó információkat is felhasználnak. Ezek a tevékenységek tovább bővülnek, különösen ahogyan növekszik az EU globális szerepe, és ezek során a globális környezet, a természeti erőforrások és a biztonságpolitikai aggályok független értékelésére támaszkodik. Az EU figyelembe veszi különösen az egyes alkalmazásokban rejlő gazdasági potenciált (a kereskedelmi és a közszolgáltatási célú alkalmazásokra egyaránt, beleértve a biztonságpolitikát is), a kiaknázási technológiák érettségét, valamint azt, hogy a piaci erők önmagukban képesek-e létrehozni az európai felhasználók számára szükséges rendszereket.

Az EU prioritásai ennek megfelelően a következők lesznek:

- a Galileo felhasználóvezérelt alkalmazási program kialakítása és kiaknázása;
- a GMES, amely még korai szakaszban jár és a világűrbe telepített és a földi figyelőrendszerek integrálását igényli a felhasználóvezérelt operatív alkalmazási szolgáltatásokban. Ez lesz az EU második zászlóshajója, amely a környezetvédelem és a biztonságpolitika érdekében képes mozgósítani az európai szereplőket és erőforrásokat. A GMES-t szorosan össze kell hangolni a Föld-megfigyelési Csoport (GEO) kezdeményezésével, amelynek célja az átfogóbb és hosszabb távú nemzetközi Föld-megfigyelés megvalósítása és a környezetre és a fenntartható fejlődésre irányuló kutatások támogatása.
- a műholdas kommunikációs technológiák hosszú távú kutatása az „i2010” (európai információs társadalom 2010-ben) kezdeményezés keretei között továbbra is jelentős mint az információs és elektronikus kommunikáció integrált megközelítésmódja.

Az ESA a világűr felderítésére összpontosítja tevékenységét, valamint azon alapvető eszközökre, amelyektől egyaránt függ a világűr felderítése és kiaknázása: a világűrbe jutás, a tudományos ismeretek és a világűrhez kötődő technológiák. Prioritásai ennek megfelelően: a világűrbe jutás garantált és versenyfeltételek közötti biztosítása egy indítórendszer-család kifejlesztésén keresztül; a világűrről (a kötelező tudományos program keretében), a világűrből (az átfogó Föld-megfigyelési program keretében a Földünkkel foglalkozó tudományok területén) és a világűrben (a Nemzetközi Űrállomáson az élettudományok és a fizika területén) folytatott magas szintű tudományos kutatás elősegítése; a Naprendszer bolygóinak robotikus és emberi felderítésében rendelkezésre álló know-how kiaknázása; valamint a világűrbe telepített rendszerekre vonatkozó jövőbeni európai igényeket kiszolgáló, versenyképes űripar fenntartását lehetővé tévő technológiák kifejlesztése.

Az „Űrtanácsban” részt vevő tagállamok felkérést kaptak arra, hogy adják meg prioritásaikat az európai űrprogram előkészítéséhez, és ennek során teljes mértékben vegyék figyelembe az ESA és az EU keretében már meglévő programozási prioritásaikat.

3.2. Költségek

Az EU, az ESA és a tagállamok előzőekben ismertetett prioritásaihoz kötődő költségeket a következő hónapok során kell meghatározni, és alá kell vetni a szokásos költségvetési és programozási jóváhagyási eljárásoknak. Lényeges szempont, hogy ez a közlemény nem kívánja előzetesen befolyásolni az Európai Unió pénzügyi tervéről szóló jelenlegi vitát. Az erőfeszítések összehangolásával a szereplők gondoskodnak arról, hogy a befektetések többelthozadékot eredményezzenek.

4. VÉGREHAJTÁS

4.1. Iparpolitika

A világűrrel foglalkozó ágazatokat az egész világon a kormányzat határozza meg mind a kutatás-fejlesztésre és az infrastruktúrára irányuló beruházásokat, mind a kiaknázást, mind pedig a szabályozási környezetet tekintve. A piaci körülmények a táv- és a hírközlésben, a navigáció és a Föld-megfigyelés területén egyes szolgáltatásokban, valamint korlátozott

mértékben az indítási szolgáltatásokban vannak jelen. A piac kínálati oldalát korlátozott számú szereplő, a keresleti oldalt a közsféra erőteljes részvétele jellemzi. A világűrrel foglalkozó ágazatok technológiai értelemben fokozottan kockázatos, hosszú megtérülési idejű fejlesztéseket hajtanak végre. A tevékenység tervezési, fejlesztési és gyártási kapacitásokat igényel.

A nemzetközileg versenyképes űripar központi jelentőségű Európa gazdasági és politikai célkitűzéseinek elérésében, és ezáltal hozzájárul a növekedési és foglalkoztatási stratégiához. Az iparág magasan képzett munkaerőt alkalmaz, ami kulcsfontosságú a tudásalapú gazdaságban. Az európai világűr-politika végrehajtása ágazatspecifikus iparpolitikát igényel, amely lehetővé teszi Európa számára a kritikai alkalmazások terén a know-how és a függetlenség megtartását, valamint a versenyképesség fenntartását a piaci verseny torzulása nélkül.

Az európai űripar nagymértékben függ a globális verseny számára nyitott kereskedelmi szerződésektől. A tengerentúli szállítók előtt is gyakran nyitott európai kereskedelmi és intézményi piacok alacsony szintje miatt az iparág fokozottan érzékeny a piaci változásokra. A politikának figyelembe kell vennie azt az igényt, hogy fenn kell tartani Európában a stratégiai szempontból lényeges képességeket és kapacitásokat, és gondoskodni kell a termelékenységéről.

A világűrbe telepített rendszereknek a földi szegmenssel és a szolgáltatási ágazatokkal történő kiaknázása még nagyobb lehetőségeket rejt a növekedés és a foglalkoztatás számára. A felhasználóvezérelt megközelítés és a más műszaki infrastruktúrákkal történő integrálás a kereskedelmi és a közüzemi szolgáltatások megsokszorozódását eredményezik, aminek következtében fellendül a gazdaság és a munkahelyteremtés.

Az EU iparpolitikája tartalmazza:

- (a) a **szabályozási** és a **szabványosítási** tevékenységeket, beleértve a frekvenciához és a Föld körüli erőforrásokhoz való jutás biztosítását, illetőleg a világűrre alapozott szolgáltatások széleskörű használatát elősegítő és bátorító, alkalmas jogi keret kialakítását. Ennek során gondoskodni kell a világűrbe telepített és a földi rendszerek interoperabilitásáról;
- (b) olyan **közbeszerzési politika** alkalmazását, amely költséghatékony, alkalmazkodik az új európai uniós ipari környezethez, és megfelel az irányadó közösségi jognak. Ez a helyszíni figyelőrendszerekkel és más földi rendszerekkel integrált világűrbe telepített rendszerek következménye, amelyeket egyre inkább a felhasználói politikák határoznak meg és fizetnek;
- (c) a **nemzetközi piacok** jobbítását célzó intézkedéseket. Kritikus fontosságú, ezért figyelmet igényel, hogy a verseny nem azonos feltételek mellett zajlik a nagyméretű és védett intézményi piacok (Egyesült Államok, Oroszország) előnyeit élvező külföldi versenytársakkal;
- (d) a világűrhez kötődő technológiák természetüknél fogva többfelhasználásúak. Az Európai Unió iparpolitikájának figyelembe kell vennie mind a polgári, mind a védelmi alkalmazásokat.

Az ESA számára megalapítása óta az *ipari megtérülés* szabálya volt irányadó a most racionalizálni kívánt európai ipari kapacitások fejlesztése szempontjából. Az egyes programokhoz rendelkezésre bocsátott tagállami hozzájárulás az eredeti program várt ipari hasznán alapult. Az ESA a „*juste retour*” („méltányos megtérülés”) elvéből kiindulva kialakította a „méltányos hozzájárulás” rendszerét, amelynek alkalmazása során a hozzájárulást lehetőség szerint hozzáigazította az odaítélt szerződésekhez. Elemezni kell azonban a rendszer alkalmazási módjának hatását, és előnyeit össze kell vetni a versenyképesség és a tagállamoknak a programokban való részvételre vonatkozó motivációja szempontjából fizetett árral.

4.2. Nemzetközi együttműködés

A világűrrel kapcsolatos tevékenységek természetüknél fogva globálisak. Gyakran globálisak célkitűzéseik, és olyan súlyos és kockázatos kiadásokkal járnak, amelyeket nem viselhet egyetlen befektető. Jellemzően a közös érdek alapján, a pénzügyi források egyesítése nélkül végzik őket. A nemzetközi együttműködés a jövőben is alapvetően meghatározza az európai világűr-politikát.

Európának számos területen, köztük a felderítésben is meg kell erősítenie stratégiáit és nemzetközi kezdeményezéseit. Tágabban vett politikai értelemben Európának tovább kell építenie az Oroszországgal fennálló partnerségi viszonyát a világűrt érintő területeken; fenn kell tartania és fejlesztenie kell hosszú távú együttműködését az Egyesült Államokkal a tudomány és az alkalmazások területén; együttműködést kell kezdeményeznie, illetőleg a fennálló együttműködést bővítenie a feltörekvő világűr-nagyhatalmakkal; és meg kell erősítenie Európa szerepét a világűrrel foglalkozó nemzetközi szervezetekben és kezdeményezésekben.

Az európai szomszédsági politika célkitűzéseivel összhangban a világűrrel kapcsolatos együttműködést a keleti és a déli szomszédos országok gazdasági és társadalmi fejlődésének támogatása érdekében is bátorítani kell.

A fejlődő országokkal fennálló kapcsolatok erősödnek az európai uniós, ESA-, nemzeti és EUMETSAT-programokon keresztül, a fejlesztési politikáért Európában felelős tényezők egyre növekvő részvétele mellett. Ezek a kapcsolatok kiegészítik az űrprogramokon belül a földi szegmens üzemeltetésére egyes országokkal kötött megállapodásokat.

A Galileo ugyancsak tartalmaz erőteljes nemzetközi együttműködési dimenziót, és a benne rejlő lehetőségek teljes kiaknázásához globális partnereket igényel. A Galileo nem csupán európai országok együttműködésének eredménye lesz, hanem egyre növekvő számban foglalja magában más országok hozzájárulását is. Az ezen országokkal folytatott együttműködésnek köszönhetően javul a műszaki harmonizáció a világ más műholdas navigációs rendszereivel, erősödik a rendszer üzemeltetéséhez szükséges, az egész világra kiterjedő infrastruktúra, és fejlődnek és ösztönzést kapnak a világ egyes piacai. Megállapodás született az Egyesült Államokkal, Kínával és Izraellel. Legalább tíz további országgal megkezdődtek az egyeztetések. A GMES lesz a legfontosabb európai hozzájárulás a Föld-megfigyelési rendszerek globális rendszeréhez (GEOSS), amely összehangolja az EUMETSAT és a GEO-ban részt vevő tagállamok erőfeszítéseit. A kommunikációs rendszerek területén a nemzetközi együttműködés a műholdas szolgáltatások és alkalmazások harmadik országok javára történő használatát célozza.

4.3. Eszközök

Az Európai Unió a világűrhez kapcsolódó tevékenységek finanszírozásában különböző források felhasználásával vesz részt. A Galileo rendszerbe állítása és üzemeltetése állami-magán partnerségi rendszerben (koncesszióban) történik, amelyhez a közfinanszírozást a transeurópai politika e célra elkülönített költségvetési tétele adja. A második generációs Galileo-technológiákhoz kapcsolódó alkalmazások és előzetes fejlesztési tevékenységek finanszírozásában a 7. KTF-keretprogram is szerepet kap.

Az új zászlóshajó, a GMES legjelentősebb finanszírozási forrása várhatóan a 7. keretprogram „Együttműködés” egyedi programjának „Biztonság és világűr” tematikus prioritása lesz. Az első operatív szolgáltatások bevezetésére lépcsőzetesen, a GMES valamennyi összetevőjének bevonásával kerül sor, először jól meghatározott prioritások alapján csak korlátozott számú, gyorsan rendszerbe állítható szolgáltatás beindításával. Az első lépcsős szolgáltatások kiválasztása az első időszakban a felhasználói kereslet érettsége alapján történik. Előfordulhat, hogy az egyes igényeket közös szolgáltatásokba kell átcsoportosítani és integrálni. A GMES hozzájárul továbbá az INSPIRE kiegészítő irányelvjavaslathoz⁴ is, és élvezi annak előnyeit.

A GMES Európa legfontosabb hozzájárulása a Föld-megfigyelési rendszerek globális rendszerére (GEOSS) irányuló tízéves végrehajtási tervhez, amely az egész világra kiterjed. A GEOSS nem más, mint a jelenlegi együttműködési erőfeszítésekre épülő Föld-megfigyelő rendszerek elosztott rendszere. A GMES a GEOSS helyszíni figyelőrendszerekre irányuló kutatási tevékenységének integrálására és eredményeire épül, így támogatást kap a 7. keretprogram „Környezetvédelem (beleértve az éghajlatváltozást is)” tematikus prioritása alapján. Emellett a 7. kutatási keretprogram „Információs és kommunikációs technológiák” tematikus prioritása alapján végrehajtott adatintegrációs és adatkezelési tevékenységének eredményeiből is részesül.

A 7. keretprogram „Információs és kommunikációs technológiák” tematikus prioritása a jövőben is biztosítja az innovatív műholdas, illetőleg helyhez kötött kommunikációs rendszerek és szolgáltatások támogatását.

A világűrhez kapcsolódó tevékenységek a versengő igények függvényében további finanszírozást kaphatnak a 7. keretprogram más horizontális programjaiból, mint például a „Kapacitások” (például „Kutatási infrastruktúrák”) vagy a „Munkaerő” elnevezésűből. Az EU emellett a 7. keretprogram „Biztonság és világűr” tematikus prioritásából finanszírozást fog biztosítani az ESA égisze alatt folytatott olyan programokhoz, amelyek alapot adnak egy következő programhoz az űrkutatás, a világűrbe jutás és a tudomány területén, az *upstream* kutatás megerősítésére összpontosítva. Végül más forrásokból is érkezik finanszírozás, például a versenyképességi és innovációs programból, többek között a kritikus technológiák, a technológiaátadás és a KKV-kra irányuló intézkedések, az adatarchiválási és az adatterjesztési szolgáltatások területén.

A 7. keretprogramnak a Közös Kutatóközpont által megvalósított közvetlen kutatási része ugyancsak tervezi számos, a világűrt felhasználó szolgáltatást igénylő felhasználói politika támogatását. Ezek közé tartozik a biztonságpolitika, a mezőgazdaság, a környezetvédelem, a

⁴ Az INSPIRE célja olyan, a világűrbe telepített információs infrastruktúra kialakítása, amely integrált űrinformációs szolgáltatásokat kínál. Ezek a szolgáltatások a világűrre vonatkozó információk számos, a helyitől a globális szintig terjedő forrásból történő elérését teszik lehetővé.

fejlesztési segélyek, a globális változások és a természetes erőforrásokkal való gazdálkodás támogatása. Kíváncsi, hogy az EU Műholdközpontja, az Európai Bizottság szervezeti egységei és az ESA erősítse együttműködését a szinergiák növelése, és ezáltal az európai Föld-megfigyelő rendszer magvához való hozzájárulás érdekében.

Az ESA programjai két csoportba sorolhatók: a kötelező és a választható tevékenységek csoportjába. A kötelező tevékenységek, amelyek közé az űrkutatási tudományos program és egyes, az alapvető technológiákkal foglalkozó tevékenységek tartoznak, mintegy 20 %-át teszik ki az ESA éves költségvetésének. Mértéküket az ötéves időszakra szóló úgynevezett „erőforrásszint” határozza meg. A tudományos tevékenységet szakmán belüli értékelés formájában minősítik, és az ESA tagállamai hagyják jóvá.

Mint az elnevezésből is következik, a választható tevékenységek esetén az ESA tagállamai megválaszthatják, melyik tevékenységben vesznek részt, és milyen szinten. Az egyes tevékenységekre vonatkozó döntéseket csak a résztvevő államok részvételével hozzák meg. Az egyes tagállamok jellemzően aszerint döntenek az egyes tevékenységekben való részvételről, hogy ipari érdekeikkel összefüggésben várhatóan képesek lesznek-e a programban fejlesztési szerződésekhez jutni, és a hozzájárulást a pályázati eljárás tényleges eredményének függvényében (bizonyos korlátok között) kiigazítják („méltányos hozzájárulás”).

4.4. Az európai uniós programok igazgatása

A fejlesztési szakaszban a Galileo Közös Vállalkozás gondoskodik a program igazgatásáról, beleértve a koncesszió nyertesének kiválasztására irányuló eljárást is. A Galileo programhoz adott közösségi hozzájárulás kezeléséért a Európai Globális Navigációs Műholdas Rendszer (GNSS) Felügyeleti Hatósága felelős. A rendszer felépítését és kezelését mintegy 20 éven át egy privát konzorcium fogja végezni koncessziós szerződés keretében. A biztonságpolitikai vonatkozásokkal jelenleg a Galileo Biztonságpolitikai Panel (GBS) foglalkozik. A későbbiekben ezt a szervet felváltja a Felügyeleti Hatóság keretei között működő Védelmi és Biztonsági Központ.

A GMES kezdeményezés operatív szolgáltatások kifejlesztésére törekszik, gondoskodik a szükséges földi és világűrbe telepített infrastruktúráról, valamint a jövőbeni felhasználói igényekre összpontosítva a hiányosságok megkereséséről. Párbeszédet kell kialakítani a felhasználók és a technológia szállítói között. A GMES:

- a projektek és az elégtelen információgyűjtő hálózatok laza összességéből indul, figyelembe véve a GMES kezdeti szakaszában már meghatározott kísérleti szakaszokat;
- a felhasználói igényeket megválaszoló, alapfokú operatív szolgáltatásokat biztosító tevékenységek összehangolt rendszerévé fejlődik, amely az európai és a globális figyelőhálózatokra épül és szigorú validálási kritériumokat teljesít;
- összefogja az egyes tagállamok számára rendelkezésre álló eszközöket;
- gondoskodik a GEO-val való együttműködésről és a teljes komplementaritásról;
- mindezt az erre a célra fordított források éves összegének jelentős növelésével, megfelelő kommunikációs stratégia támogatásával.

A GMES átmeneti időszakára hatékony igazgatási struktúrát kell kialakítani. Amint az „A tudás Európai Kutatási Térségének építése a növekedés érdekében” című bizottsági közleményben⁵ olvasható: „Ebben a szakaszban [...] a környezetvédelmi és biztonsági globális monitoring területén terveznek közös technológiai kezdeményezéseket, amelyek közös vállalkozás formájában is megvalósulhatnak”. A közös technológiai kezdeményezésekről a Szerződés 171. cikke alapján hozható döntés. Ki kell választani a célkitűzések megvalósításának legalkalmasabb módjait.

A műholdas kommunikáció területén végrehajtandó fejlesztéseket a körülményeknek megfelelően az ESA-val közösen kell végrehajtani.

4.5. Szabályozó és intézményi környezet

Az európai világűr-politika célkitűzéseinek megvalósításához való hozzájárulás érdekében végrehajtási intézkedéseket kell tenni, és a szükséges intézkedéseket alkalmas jogi eszközökkel kell megalapozni. Ennek megfelelően lehetőség lesz arra, hogy a világűrhez kapcsolódó jelenlegi európai kormányzási elvek továbbfejlődjenek, miközben biztosítható a világűr stratégiai előnyeinek hosszú távú politikai elismertsége, és ezáltal fenntartható az ESA és Európa központi szerepe.

A jogi keretnek párhuzamosan kell fejlődnie az intézményi háttérrel. Több forgatókönyv is elképzelhető. Az alábbi, a teljesség igénye nélküli példák nem zárják ki egymást:

- (a) Az EU jelentősen többet vállalhat (a) a felhasználói igények felismerésében és összegyűjtésében, (ii) az ezeket támogató politikai akarat felsorakoztatásában, (iii) az ezen igények kielégítéséhez szükséges technológiai fejlesztések biztosításában, illetőleg (iv) a szükségleteket és a kapcsolódó szakpolitikákat támogató szolgáltatások folyamatos rendelkezésre állásának biztosításában. Az EU növelheti továbbá az integrált operatív szolgáltatásokhoz szükséges, köztulajdonú, a világűrhez kötődő és földi infrastruktúrába történő beruházásokat (ideértve a világűrbe jutást is).
- (b) Az ESA az EK-ESA keretmegállapodás időtartamának fényében megfontolhatja, hogyan válaszoljon a kibővült és továbbra is bővülőben lévő EU-val fennálló viszonyának fejleményeire.
- (c) Az EU-nak esetleg célszerű lehet megfontolnia, hogy rendelkezik-e alkalmas mechanizmusokkal a világűrrel kapcsolatos tevékenységeihez.
- (d) Az egyes tagállamok és nemzeti ügynökségeik megfontolhatják, rejlik-e többletérték az európai és a nemzeti partnerszervezetekkel fennálló együttműködés fokozásában például műszaki központok hálózatán keresztül.
- (e) Más szervezetek, például azok, amelyek a világűrben operatív szerepkörrel rendelkeznek, megfontolhatják a tagállamokkal fennálló hosszú távú kapcsolataik jövőjét, valamint az európai űrprogramhoz nyújtandó potenciális hozzájárulásukat.

⁵ COM(2005) 118. végleges, 2005. április 6.

Ezeket a forgatókönyveket, valamint a versenyképességhez kapcsolódó jelenlegi politikákra és gyakorlatra gyakorolt esetleges hatásukat teljes körűen elemezni kell. Kívánatos, hogy ez az elemzés mélyreható és objektív legyen, és figyelembe vegye az összes lehetséges szempontot, beleértve az ipar és a tagállamok beruházási hajlandóságát is, amint Európa az első európai újprogram megvalósítására készül, és azon túl is. Az elemzés során figyelembe kell venni az európai naptár ismert döntési pontjait.